

Jaaroverzicht operationele activiteiten

2018

INHOUD

Inleiding	3
1 Organisatie	4
2 Dierzorg - Noodhulpverlening	5
2.1 Valse meldingen	6
2.2 Meldingen over andere soorten in nood	7
2.3 Meldingen over bruinvissen in nood	8
2.4 Meldingen over overige walvissoorten in nood	10
2.4.1 Dolfijnen.....	11
2.4.2 Walvissen	13
2.5 Dode dieren	15
2.6 Training vrijwilligersnetwerk en reddingsorganisaties langs de kust	16
3 Educatie	16
3.1 Educatieve activiteiten 2018	16
3.1.1 Het Reizende Walvisziekenhuis	17
3.1.2 Het digitale lespakket De Walviswereld Dichtbij	18
3.1.3 Website en Socialmedia	19
3.2 Verwacht educatief bereik voor 2019	20
4 Wetenschap	21

INLEIDING

Onderliggend document geeft een overzicht van de verschillende operationele activiteiten die in 2018 door SOS Dolfijn zijn verricht.

Alle werkzaamheden van SOS Dolfijn zijn gerelateerd aan de missie, visie en daarop afgestemde doelstellingen. De organisatie drijft daarbij op de drie pijlers **Dierzorg/Noodhulpverlening, Educatie en Wetenschap** en heeft tot doel via haar activiteiten een bijdrage te leveren aan behoud en bescherming van walvisachtigen in de Noordzee. Daarnaast komt SOS Dolfijn via professionele hulpverlening aan in nood geraakte walvisachtigen tegemoet aan een brede maatschappelijke wens om dieren in nood hulp te bieden. Hoewel in 2018 de organisatie niet over een opvangcentrum beschikte en daardoor geen opvang aan kleine walvisachtigen heeft kunnen bieden, kan er veel kennis worden gewonnen vanuit de noodhulpverlening die ingezet kan worden bij vraagstukken over bescherming van walvissoorten en heeft de organisatie de andere hulpopties ingezet om dieren in nood te voorzien van de best mogelijke hulp.

Om tot brede maatschappelijke kennis en draagvlak te komen, moet de maatschappij op een toegankelijke wijze worden geïnformeerd. Wetenschap leidt tot vermeerdering van kennis maar is voor het overgrote deel van de maatschappij niet beschikbaar of niet toegankelijk genoeg. SOS Dolfijn zet wetenschappelijke kennis om in toegankelijke informatie en maakt aantrekkelijke educatieve materialen zodat mensen interesse gaan krijgen in het onderwerp. Hiermee wordt draagvlak gecreëerd in de maatschappij die nodig is om tot maatschappelijke actie te komen.

De personele organisatie binnen SOS Dolfijn bestond in 2018 uit een team van 4 vaste medewerkers, verdeeld over ongeveer 3,2 fte, die alle taken en activiteiten die nodig zijn om bovenstaande doelstellingen te bereiken uitvoeren. Naast de vaste teamleden wordt de organisatie ondersteund door een grote groep vrijwilligers. Ongeveer 70 personen zijn bereid zich vrijwillig in te willen zetten op het gebied van dierzorg. Daarnaast wordt het educatieve team van SOS Dolfijn ondersteund door een groep van ongeveer 15 vrijwilligers.

1 ORGANISATIE

Zoals voor menigeen bekend heeft SOS Dolfijn januari 2017 wegens verschillende redenen de voormalige vestigingslocatie in Harderwijk verlaten en het kantoor, zonder opvang faciliteiten, tijdelijk in Nijkerk gehuisvest. In maart 2018 zijn SOS Dolfijn en IFAW een partnerschap aangegaan. Beide organisaties hebben vanaf die periode eerste stappen gezet naar een langdurig toekomstig samenwerkingsverband waarbij zal worden ingezet op het verstrekken van noodhulp aan walvissen en het verbeteren dan wel beschermen van de gebieden waarin wilde populaties leven.

Het IFAW vervult op gebied van walvisnoodhulpverlening, bescherming en behoud van walvissen in Amerika reeds een belangrijke taak. Het Marine Mammal Rescue and Research team van het IFAW is een zeer ervaren team met een groot netwerk van vrijwilligers in Cape Cod, in het Noordoosten van de VS, die in actie komt bij walvissen in nood. Daarnaast bestaat er vanuit het IFAW een uitgebreid walvisprogramma waarbij naast directe noodhulp aan gestrande dieren het IFAW zich ook richt op projecten ter voorkoming van aanvaringen met schepen en verstrikking in (drijvende) visnetten, het stimuleren van verantwoord walvistoerisme, het voeren van campagne tegen de commerciële walvisjacht en de bescherming van de leefgebieden van walvissen.

De doelstellingen en visies van IFAW en SOS Dolfijn op dit gebied komen sterk overeen en door het aangaan van een nauwe samenwerking denken beide partijen elkaar te kunnen bekrachtigen. Het samenwerkingsverband is gericht op een langdurige samenwerking die ten goede zal komen aan noodhulp voor en bescherming en behoud van walvissen in de Noordzee. 2018 heeft voornamelijk in het teken gestaan van het garanderen van continuïteit van professionele noodhulp aan walvisachtigen in Nederland. In 2018 is o.a. middels de financiële steun van het IFAW aan SOS Dolfijn het mogelijk gebleven om 24/7 klaar te staan voor het verlenen van hulp aan walvissen in nood. Naast de verwezenlijking van walvisnoodhulpverlening, zal de samenwerking op gebied van o.a. walvisbescherming en wetenschappelijk onderzoek zich de komende jaren intensiveren.

Vorbereidingen voor bouw van een nieuw opvangcentrum

Het verwezenlijken van een nieuwe geschikte faciliteit voor de opvang van kleine walvisachtigen vergt een uniek en expliciet eisenpakket. SOS Dolfijn heeft in 2018 een diepgaande verkenning voor een tweede partnerschap (naast het partnerschap met IFAW) en locatie voor bouw met de eigenaar(s) van Landgoed Hoenderdaell verricht. Hoewel deze verkenning in 2018 tot een vergevorderd stadium is gekomen, kan definitieve besluitvorming m.b.t. verwezenlijking van het project pas in 2019 worden afgerond.

2 DIERZORG - NOODHULPVERLENING

Via de afdeling **dierzorg & noodhulpverlening**, heeft SOS Dolfijn tot doel om walvisachtigen die in de Noordzee en Waddenzee in nood verkeren tot hulp te zijn. Het rescue team van SOS Dolfijn staat daartoe 24/7 paraat en “on-call” om walvisachtigen die in een directe noodsituatie verkeren hulp te verlenen.

Foto: IJmuider Reddingsbrigade - Fred Dictus

In 2018 heeft het reddingsteam van SOS Dolfijn in totaal 88 meldingen ontvangen en in behandeling genomen. Er valt hierbij een onderverdeling te maken in meldingen over dode dieren, levend gestrande dieren (walvissen), levende dieren op het strand (zeehonden), levend (nog) zwemmende dieren en valse meldingen.

Tabel 1 geeft een overzicht van de door SOS Dolfijn ontvangen en behandelde meldingen in 2018.

Een uitgebreider overzicht over de in behandeling name aangemelde dieren door SOS Dolfijn is op de website van SOS Dolfijn gepubliceerd onder de documentnaam:

“**Overzicht in behandeling genomen dieren door SOSD 2013-2018**” te vinden via de link:
<https://www.sosdolfijn.nl/help-mee/anbi-en-overzichten>

Dode dieren	Levend gestrande dieren (walvissen)	Levend op het strand (zeehonden)	Levend, (nog) zwemmende dieren	Valse meldingen	Totaal aantal meldingen			
Bruinvis	33	Bruinvis	8	9	Determinatie niet mogelijk	5	Betraft geen dier	4
Zeehonden	2	Gewone Dolfijn	1		Bruinvis	3	Onwaar verhaal	3
					Tuimelaar Dolfijn	1	Melding geannuleerd	1
					Griend	1	Onvolledige melding	3
					Potvis	1	Verbinding verbroken	5
					Bultrug Walvis	1		
					Gewone Vinvis	1		
					Noordse Vinvis	1		
					Dolfijn	2		
					Haai	1		
					Zeehond	2		
Totaal	35	9	9	19		16		88

Tabel 1: Overzicht ontvangen en in behandeling genomen meldingen 2018

De afhandeling van walvismeldingen is vaak complex van aard en bestaat in eerste instantie uit het determineren van de soort en een juiste inschatting van de situatie van het aangemelde dier. Afhankelijk van de situatie en de diersoort kan vervolgens de voor het dier meest geschikte vorm van hulp worden bepaald. Dat kan sterk uiteenlopend zijn. Voor een levend gestrande bruinvis is vanzelfsprekend een andere vorm van interventie nodig dan bijvoorbeeld voor de Bultrug die nog zwemmend wordt waargenomen voor de kust.

Bij de noodhulpverlening wordt ervoor gezorgd dat dieren in nood op een voor het dier zo geschikt mogelijk wijze wordt geholpen. Bij overwegingen die worden gemaakt tijdens besluitvorming over de best mogelijke handelingswijze voor het dier, staat het welzijn van het dier voorop. De unieke expertise en ervaring van SOS Dolfijn op gebied van o.a. medische zorg, gedrag en stress bij walvisachtigen is daarbij van essentieel belang. Hoewel de noodhulpverlening aan unieke dieren geen directe bijdrage levert aan de algemene doelstelling voor behoud en bescherming van soorten, draagt het voor het unieke dier bij aan betere kansen op overleven, reduceren en/of stoppen van pijn, stress of (ernstig) lijden.

2.1 VALSE MELDINGEN

Bij 16 van de in totaal 88 meldingen bleek het te gaan om valse meldingen. In deze categorie vallen meldingen waarbij mensen een voorwerp of andere diersoort voor een walvis in nood aanzien, meldingen waarbij de beller direct ophangt, meldingen waarbij mensen per ongeluk en/of onbedoeld het noodnummer bellen; zogenaamde “broekzak” gesprekken, of mensen, vaak jongeren die “voor de grap” bellen. Bij het gros van deze meldingen is het overduidelijk dat het een valse melding betreft. Maar in sommige gevallen zijn de melders erg overtuigd van wat ze denken te hebben gezien. Alle meldingen over dieren die mogelijk in de problemen zijn, worden serieus genomen en in behandeling genomen.

Enkele voorbeelden van valse meldingen:

- Eén van de collega's uit het strandingsnetwerk meldt aan SOS Dolfijn dat er een filmpje van twee zwemmende tuimelaar dolfijnen in de buurt van de Brouwersdam in Zeeland op Facebook is gepost. Tuimelaar dolfijnen op deze locatie is een voor Nederland bijzondere situatie en dus reden om de melding in behandeling te nemen. Na beoordeling van het beeldmateriaal blijkt het filmpje te zijn opgenomen in het Dolfinarium in Harderwijk.
- SOS Dolfijn ontvangt een melding vanuit Terschelling over een bruinvis die zich zou hebben vast gezwommen in een staand wand visnet. Op aanvraag van SOS Dolfijn wordt het strandingsnetwerk ter plaatse ingeschakeld om een kijkje te gaan nemen en een beoordeling van de situatie maken. De melder blijkt geen bruinvis te hebben gezien maar een steen die af en toe bovenwater kwam t.g.v. golfslag veroorzaakt door een nabijgelegen zuiveringsinstallatie.
- SOS Dolfijn ontvangt een melding over een bruinvis die ver op het wad bij Westernieland (Groningen) zou liggen. Vanwege de grote afstand tot het dier kan de melder niet aangeven of het om een dood of levend dier gaat, maar is bezorgd over het dier dat hij denkt te zien. Op aanvraag van SOS Dolfijn zijn twee collega's van Zeehondencentrum Pieterburen ter plaatse gegaan om een beoordeling van de situatie te kunnen maken. Het bleek ook in dit geval niet om een dier te gaan. De melder had bij afgaand water een zandheuvel uit het water zien komen welke in eerste instantie leek op de rug van een gestrande bruinvis.
- SOS Dolfijn ontvangt via de brandweercentrale een melding over een dolfijn voor de kust van Volendam. De melder heeft naast de brandweer ook de politie en kustwacht ingeschakeld.

Het dier zou ongeveer 4-5 meter voor de kust liggen en verstrikt zijn in wier of in een net. Hoewel SOS Dolfijn in 2016 al eerder een dergelijke melding heeft gehad die vals bleek te zijn en dat het voorkomen van een dolfijnsoort voor de kust van Volendam twijfelachtig is, heeft SOS Dolfijn de melding toch in behandeling genomen, mede omdat er inmiddels diverse andere hulpverlenende organisaties zijn ingeschakeld welke bij SOS Dolfijn aankloppen om zekerheid te verkrijgen over de situatie. SOS Dolfijn neemt contact op met de melder. Die is dan inmiddels al niet meer ter plaatse, maar geeft aan

een dier te hebben gezien dat sterk lijkt op een dolfijn van ongeveer 2,5-3 meter groot. De melder belooft beeldmateriaal dat op te sturen. Het duurt lang voordat dit bij SOS Dolfijn binnen komt. Ondertussen neemt SOS Dolfijn contact op met zowel politie als Kustwacht om de mogelijk valse melding te bespreken. Na ontvangst van het beeldmateriaal blijkt het wederom om hetzelfde object te gaan als in 2016.

2.2 MELDINGEN OVER ANDERE SOORTEN IN NOOD

Primair staat SOS Dolfijn 24/7 klaar voor het opvangen van meldingen waarbij er (mogelijk) sprake is van walvisachtigen in nood op zee of wanneer er walvisachtigen levend op het strand worden aangetroffen. Echter worden er ook meldingen ontvangen die andere diersoorten betreffen zoals elk jaar een relatief groot aantal zeehonden en in 2018 zelfs een haai. Uiteraard worden ook deze meldingen in behandeling genomen en wordt ervoor gezorgd dat deze meldingen bij de juiste organisaties en hulpverleners op gebied van de betreffende diersoort terecht komen.

2.3 MELDINGEN OVER BRUINVISSEN IN NOOD

In totaal heeft SOS Dolfijn 42 bruinvis meldingen over bruinvissen ontvangen. In 11 gevallen ging het om levende dieren, de overige 33 meldingen betrof dode bruinvissen. De eerste twee belangrijke stappen bij de in behandeling name van de melding zijn het verkrijgen van een juist beeld van de situatie waarin het dier verkeerd en het determineren van de soort. Vandaaruit wordt een verdere inschatting gemaakt van de hulp die al dan niet moet worden geboden.

Beoordeling t.b.v. de keuze voor meest geschikte noodhulpverlening

Normaal gesproken bestaat de keuze voor nood-hulpverlening bij walvisachtigen uit grofweg 4 opties: directe terugplaatsing naar zee, opvang en rehabilitatie, euthanasie en in gevallen waarbij hulpverlening onmogelijk is, de keuze om niet tot hulpverlening over te gaan. Begin 2017 heeft SOS Dolfijn de voormalige vestigingslocatie verlaten waardoor er geen beschikking meer was over een geschikte opvangfaciliteit. De keuze voor opvang en rehabilitatie kwam hiermee te vervallen. 2018 heeft geheel in het teken gestaan van verkenningen voor de bouw van een nieuwe opvangfaciliteit. Ook in 2018 was er nog geen faciliteit beschikbaar voor de opvang van kleine walvisachtigen, waardoor ook in 2018 nog geen opvang kon worden geboden.

De beoordeling van de levend gestrande bruinvissen heeft zich daarom gericht op de 2, voor bruinvissen, overgebleven opties: bepaling of het dier een reële kans van overleven heeft wanneer het per direct wordt teruggebracht naar zee en zo niet het dier uit het lijden te verlossen.

Uitkomst beoordelingen

In 2018 zijn er 8 levend gestrande bruinvissen bij SOS Dolfijn aangemeld. Al deze dieren hebben hulp nodig. Een bruinvis op het strand is meestal ernstig ziek, gewond of verzwakt of kan wanneer het niet ziek is meestal niet zelfstandig terugkeren naar zee.

In 2 van de 8 gevallen heeft SOS Dolfijn na beoordeling van de situatie geadviseerd het dier te euthanaseren. In 1 geval heeft SOS Dolfijn zelf de euthanasie van het dier verzorgd. In 5 gevallen hebben de melders/vinders van het dier, zonder overleg met SOS Dolfijn, gepoogd het dier vanaf de strandingslocatie terug te duwen in zee. 3 dieren zijn daarbij op eigen kracht weggezwommen en zijn daarna niet meer waargenomen, 2 dieren zijn na herstranden op de strandingslocatie overleden.

Wanneer in Nederland (op advies van) SOS Dolfijn wordt besloten een dier te euthanaseren, wordt het dier na euthanasie altijd onderworpen aan postmortaal onderzoek. Hoewel een besluit tot euthanasie altijd een lastig besluit is, bevestigen tot op heden de conclusies uit de onderzoeken altijd dat euthanasie de beste keus was voor het dier.

Onderstaand een aantal voorbeelden levend gestrande bruinvissen die werden aangemeld bij SOS Dolfijn:

Levend gestrande bruinvis op het wad bij Koehool 26-03-2018;
Besluit tot euthanasie

Foto: SOS Dolfijn

Foto: Gerard Westerhuis

Levend gestrande bruinvis op het toeristenstrand van Borkum, Duitsland 09-05-2018;
Advies vanuit SOS Dolfijn om dier te euthanaseren.

Foto: Michiel Stevens, melder van het dier

Levend gestrande bruinvis bij Katwijk 25-11-2018;
Overleden op strandingslocatie, na terugzetpogingen

Foto: EHBZ-Katwijk – Leen van Duijn

Naast de 8 levend gestrande bruinvissen heeft SOS Dolfijn in 2018 3 meldingen binnen gekregen over (nog) in zee zwemmende bruinvissen. Vaak betreft dit meldingen waarbij de dieren niet in de problemen zijn maar die wel in behandeling moeten worden genomen omdat bijvoorbeeld de melder zich zorgen maakt over de situatie van het dier en er door de melder aan SOS Dolfijn een beoordeling van de situatie wordt gevraagd. In sommige gevallen is er onduidelijkheid over de soort die de melder denkt waar te nemen en wordt SOS Dolfijn ingeschakeld voor het maken van een juiste determinatie.

Bij de 3 meldingen over nog levende bruinvissen in 2018 ging het 1x om een ernstig vermagerde bruinvis die nadat het dier was teruggeduwd in zee de dag erna dood terug is gevonden. 1x dacht de melder een groep grienden waar te nemen voor de pier van Scheveningen. Voor grienden is dat een potentieel gevaarlijke situatie. Na beoordeling van het beeldmateriaal bleken het bruinvissen. 1x ging het om melding van een dolfijn bij de Pier van IJmuiden, maar bleek het dier een bruinvis te zijn.

Onderstaand een voorbeeld:

Dobberende Bruinvis in ondiep water Domburg/Noordduinen 22-08-2018;

Teruggeduwd in zee; dag later dood gevonden

Foto: Michiel, melder van het dier

2.4 MELDINGEN OVER OVERIGE WALVISSOORTEN IN NOOD

In 2018 heeft SOS Dolfijn naast de bruinvismeldingen ook meldingen ontvangen over andere walvisachtigen die mogelijk in nood verkeerde. Waar het bij de bruinvissen voornamelijk om gestrande dieren ging, ging het bij de grotere soorten vaak om (nog) zwemmende dieren.

Uit **Tabel 1** op bladzijde 6 is op te maken dat SOS Dolfijn in totaal 9 meldingen over dolfijnen en walvissen in nood heeft ontvangen. 8 Van deze meldingen betroffen dieren die (nog) zwemmende waren, maar in een voor het dier (mogelijk) gevaarlijke situatie verkeerden en/of nog zwemmende dieren met afwijkend gedrag. 1 Melding betrof een levend gestrande dolfijn.

2.4.1 DOLFIJNEN

In 2018 heeft SOS Dolfijn 5 meldingen over dolfijnen in behandeling genomen, waarvan het in 4 gevallen ging om nog zwemmende dieren en in 1 geval over een levend gestrand dier.

In 1 geval ging het om een volwassen Griend die afwijkend zwemgedrag vertoonde vlak voor de kust bij Camperduin/Egmond aan zee. Ten tijde van de melding zwom het dier nog in zee, SOS Dolfijn is direct ter plaatse gegaan. Op het moment dat SOS Dolfijn ter plaatste was, is het dier gestrand en overleden. In 1 geval werd er in eerste instantie een levend gestrande bruinvis aangemeld maar na determinatie bleek het om een gewone dolfijn te gaan die tijdens het aanmeldingsproces overleed. In 2 gevallen kon op basis van de dierenkenmerken die door de melder werden aangegeven beoordeeld worden dat de melder een dolfijn had waargenomen, maar een exacte soortbepaling was op basis van de beschikbare gegevens niet mogelijk. In beide gevallen bleek geen verdere interventie nodig. 1 keer is SOS Dolfijn vanuit de media benaderd voor een melding over een grote groep Tuimelaar Dolfijnen die was waargenomen voor de Belgische kust. Tuimelaar dolfijnen worden langs de Nederlandse en Belgische kust meestal alleen als individu of in kleine groepen van enkele dieren waargenomen. Deze grote groep was daarom een bijzondere melding en trok grote aandacht in de media. Behalve dat SOS Dolfijn voor de media als belangrijke informatiebron diende voor een deskundig oordeel over deze situatie, was er vanuit SOS Dolfijn voor deze groep dieren geen interventie nodig.

In 2018 heeft SOS Dolfijn 2 keer te maken gehad met een melding waarbij een dolfijn werd aangemeld maar waarbij determinatie niet mogelijk was. Alle drie de keren konden de melders geen geschikt beeldmateriaal leveren waardoor determinatie niet mogelijk was. Deze dieren zijn in de registratie opgenomen als “Levend zwemmend- Determinatie niet mogelijk” (*zie Tabel 1*).

Onderstaand een aantal voorbeelden:

Levend gestrande griend 18-11-2018

SOS Dolfijn wordt gemeld dat er een griend vlak voor de Noord Hollandse kust zwemt. Gezien de soort is dit een zorgelijke situatie; de kans op stranden is groot. Omdat het om een walvis gaat die groter is dan 3 meter, gaat het walvisprotocol van het Ministerie van LNV in werking en valt de zorg voor het dier onder de verantwoordelijkheid van dit Ministerie. SOS Dolfijn dient in dit soort situaties als belangrijke adviseur voor de strandingscoördinator van het Ministerie van LNV voor het bepalen van meest geschikte en benodigde interventie voor het dier. SOS Dolfijn gaat direct ter plaatse. Het dier vertoont afwijkend zwemgedrag en heeft een zeer hoge ademhalingsfrequentie, wat doet vermoeden dat het dier (ernstig) ziek is. Vlak na aankomst van het rescue team overlijdt het dier. Het is gestrand op een zandbank vlak voor de kust. De melding wordt overgedragen aan de Project Coördinator Cetaceans van Department of Pathobiology van de Universiteit Utrecht die postmortaal onderzoek op het dier zal verrichten.

Foto: Jeroen Hoekendijk

Levend gestrande Gewone dolfijn 16-04-2018

Vanuit het strandingsnetwerk wordt SOS Dolfijn gemeld dat er een levend gestrande bruinvis is gevonden op de kust van Wester Schouwen in Zeeland. De vindsters hebben het dier proberen terug te duwen in zee, maar het dier spoelt direct weer aan. Leden van het strandingsnetwerk gaan ter plaatse. Bij aankomst is het dier overleden. Het blijkt dan niet om een bruinvis te gaan maar om een Gewone dolfijn.

Foto: Stichting EHBZ- Marco Henzel

Groep Tuimelaar dolfijnen voor Belgische kust 17-07-2018

Er wordt via de media een grote groep Tuimelaar dolfijnen aangemeld bij SOS Dolfijn. De groep dieren is door het Belgische Museum voor Natuurwetenschappen waargenomen voor de Belgische kust tijdens een controlevlucht. SOS Dolfijn wordt door de media gebruikt als informatiebron voor deskundig advies. Beoordeling van het beeldmateriaal laat zien dat het gaat om een gezonde groep dieren. Voor deze groep dieren is dan ook vanuit SOS Dolfijn geen verdere interventie nodig.

Foto: RBINS/SURV

2.4.2 WALVISSEN

Bij meldingen over grote walvisachtigen is niet altijd goed te herleiden of de melders daadwerkelijk een walvis hebben gezien of een ander object dat voor een walvis werd aangezien. Toch neemt SOS Dolfijn elke melding serieus en onderzoekt of hetgeen dat de melder heeft waargenomen daadwerkelijk een walvis is en/of het dier zich mogelijk in een gevaarlijke of noodsituatie begeeft.

In 2018 heeft SOS Dolfijn 4 meldingen over walvissen in behandeling genomen. In 3 gevallen betrof dit een enkelvoudige melding over een walvis waarbij in 1 geval een melding werd ontvangen over een Potvis dicht voor de Noord-Hollandse kust, in 1 geval betrof het een melding van een Gewone Vinvis bij een windmolenpark in de Noordzee en het andere geval betrof het een melding van een Noordse Vinvis in een haven in Denemarken. Daarnaast ontving SOS Dolfijn in de periode van oktober t/m december 29 meldingen over een Bulrug walvis die zich in de in de Nederlandse kustwateren begaf. Omdat het hierbij één en dezelfde casus betreft, zijn de meldingen als 1 melding in de rapportage opgenomen. Daarnaast heeft SOS Dolfijn in 2018 3 keer te maken gehad met een melding waarbij een walvis werd aangemeld maar waarbij determinatie niet mogelijk was. Al deze keren konden de melders geen geschikt beeldmateriaal leveren. Deze dieren zijn in de registratie opgenomen als “Levend zwemmend- Determinatie niet mogelijk” (**zie Tabel 1**). Zo werd bijvoorbeeld in 1 geval aangegeven dat er voor de boeg van het schip een walvis was waargenomen, naar schatting had men een rug lengte van ongeveer 3 meter gezien. Helaas was er geen beeldmateriaal beschikbaar waardoor determinatie niet mogelijk was.

Bultrug 14-10-2018 t/m 31-12-2018

In de periode vanaf 14 oktober 2018 t/m 31 december 2018 heeft er zich een Bultrug walvis in de Nederlandse kustwateren begeven. Het ging in dit geval om een dier dat weliswaar relatief dicht op de kust zwom maar niet in een gevaarlijke situatie of noodsituatie verkeerde. SOS Dolfijn blijft in dit soort situaties de meldingen over deze dieren nauwlettend volgen (monitoren van meldingen), brengt waar nodig alvast andere hulpverleningsteams op de hoogte, maar komt niet fysiek in actie. Wanneer in een later stadium toch vermoed wordt dat het dier afwijkend gedrag vertoont of anderszijds in de problemen is, kan er snel en adequaat worden gehandeld. In het geval van dit dier heeft SOS Dolfijn 29 meldingen over dit dier in behandeling genomen, waarvan 23 meldingen via eigen screening van verschillende informatiebronnen, 5 meldingen van derden via onze daarvoor bestemde noodkanalen (pieper/telefoon). 1 melding bleek een onwaar verhaal en dus een valse melding.

Foto: Ernest Prins

Gewone Vinvis 20-10-2018

SOS Dolfijn ontving een melding over een grote walvis zwemmend langs een van de pijlers van een windmolenpark. Een Gewone Vinvis in de Nederlandse kust wateren komt maar zelden voor. Bij meldingen van dit soort dieren in de omgeving van schepen, windparken of bijvoorbeeld dicht bij de kust houdt SOS Dolfijn er rekening mee dat het dier zich in een gevaarlijke situatie kan bevinden, afwijkend gedrag vertoont of ziek is. De organisatie neemt dit soort meldingen dan ook altijd in behandeling. Het beeldmateriaal dat van dit dier beschikbaar was, liet zien dat het dier geen zorgelijk gedrag vertoonde.

Noordse Vinvis 30-11-2018

SOS Dolfijn werd benaderd voor advies vanuit het buitenland over een vinvis die zich in een haven van Denemarken klem leek te hebben gezwommen. De situatie zag er zorgelijk uit en de lokale instanties wisten slecht raad met de situatie. SOS Dolfijn heeft in deze casus opgetreden als adviserend orgaan. Uiteindelijk is het dier uit zichzelf de haven uitgezwommen.

Potvis 25-06-2018

SOS Dolfijn kreeg een melding over een walvis die zich vlak voor de Noord-Hollandse kust begeeft. Na determinatie blijkt het om een potvis te gaan. Wanneer potvissen in de Noordzee terecht komen is

de kans op overleven klein en de kans op stranden groot. De situatie voor het dier is daarom per definitie zorgelijk. Het zeker stellen van de veiligheid van dier en scheepvaart vraagt om een zekere interventie. Omdat het om een grote walvis gaat, treedt het walvisprotocol van het Ministerie van LNV in werking en wordt de strandingscoördinator ingeschakeld. Vanuit de strandingscoördinator wordt een beroep gedaan op het rescue team van SOS Dolfijn. De organisatie heeft een belangrijke rol gehad in het opstellen van het interventieplan voor dit dier, de monitoring, de observatie en de zorg voor het zieke dier. Het dier is uiteindelijk in alle rust in zijn natuurlijke leefomgeving overleden. Na overlijden is het dier overgedragen aan het Ministerie van LNV en aan de Project Coördinator Cetaceans van de afdeling Department of Pathobiology van de Universiteit Utrecht voor postmortaal onderzoek.

Foto: SOS Dolfijn

2.5 DODE DIEREN

SOS Dolfijn komt normaal gesproken alleen fysiek in actie bij meldingen waarbij dieren in nood verkeren. Wanneer SOS Dolfijn meldingen ontvangt over dode dieren, controleert en beoordeelt SOS Dolfijn (voor zover mogelijk) in welke toestand de dieren verkeren en of ze eventueel geschikt zijn voor het onderzoeksproject van het Ministerie van LNV. Wanneer dieren vers genoeg lijken voor onderzoek, draagt SOS Dolfijn de melding over aan de Project Coördinator Cetaceans van de afdeling Department of Pathobiology van Universiteit Utrecht, welke de postmortale onderzoeken t.b.v. dit onderzoekt uitvoert. Niet verse dieren worden aangeboden voor destructie. SOS Dolfijn zorgt er daarbij voor dat de melding bij juiste organisaties terecht komt die de verwerking van het dode dier verzorgen.

2.6 TRAINING VRIJWILLIGERSNETWERK EN REDDINGSORGANISATIES LANGS DE KUST

Het werkgebied van SOS Dolfijn is groot. Het beslaat de Noord-Franse, Belgische, Nederlandse en Duitse kust. Maar zelfs alleen het Nederlandse kustgebied is dusdanig groot dat SOS Dolfijn altijd een relatief lange aanrijtijd nodig heeft om ter plaatse van het gestrande dier te komen.

Dat betekent dat SOS Dolfijn voor de eerste hulp van gestrande dieren voor een groot deel afhankelijk is van mensen die dicht werken en/of wonen bij de kust en die tijd en mogelijkheden hebben om op “elk” moment naar het strand te gaan om eerste hulp aan gestrande dieren te verlenen.

Om ervoor te zorgen dat de personen die tot dit netwerk behoren de juiste handelingswijze verrichten, is het nodig de mensen op te leiden. SOS Dolfijn geeft hiertoe speciale trainingen “Eerste Hulp bij Walvissen in Nood”.

3 EDUCATIE

Educatie is de afgelopen jaren een steeds belangrijker pijler van de organisatie geworden. Vanuit de visie dat zonder kennis in de maatschappij maatregelen ter bescherming van het zeemilieu en de daarin levende flora en fauna zich lastig zullen vormen, heeft SOS Dolfijn de afgelopen jaren zich sterk ingezet op educatie. 2015 is een jaar geweest waarin diverse, moderne en professionele educatieve materialen zijn ontwikkeld, waaronder Het Reizende Walvisziekenhuis en een educatieve tentoonstelling die rondom het opvangcentrum kon worden geplaatst. 2016 was het jaar van de lancering en ingebruikname van de nieuwe educatieve materialen waarmee SOS Dolfijn sindsdien regelmatig locaties bezoekt waar de organisatie het algemene publiek kan leren over de zee en haar flora en fauna. Het aantal aanvragen voor een bezoek van Het Reizende Walvisziekenhuis neemt jaarlijks toe. Het aantal bezoeken dat met Het Reizende Walvisziekenhuis kan worden afgelegd is beperkt. Daarom maakt de organisatie naast Het Reizende Walvisziekenhuis ook gebruik van andere educatieve materialen en kanalen zoals social media, website en een digitaal lespakket.

3.1 EDUCATIEVE ACTIVITEITEN 2018

Educatie kan op veel verschillende manieren worden gegeven. SOS Dolfijn benadert via 4 hoofdkanalen het algemene publiek. Met Het Reizende Walvisziekenhuis brengt SOS Dolfijn bezoeken aan scholen en evenementen waarbij zowel kinderen als volwassenen worden aangesproken, via het door de organisatie ontworpen digitale lespakket probeert de organisatie grote groepen kinderen te bereiken en via website en social media worden zowel volwassenen als jongeren geïnformeerd.

3.1.1 HET REIZENDE WALVISZIEKENHUIS

Met Het Reizende Walvisziekenhuis kan SOS Dolfijn het publiek op een intensieve wijze bereiken. Deze mobiele educatieve tentoonstelling heeft de vormgeving van een veldhospitaal waarin kinderen en hun ouders op een speelse wijze ontdekkingen kunnen doen over de zee en haar bewoners. De bezoektijd van gasten aan Het Reizend Walvisziekenhuis is relatief lang. Vaak verblijven ouders met kinderen tussen de 5 en 15 minuten in het veldhospitaal waarbij zij verschillende spellen uitvoeren, de educatieve posters bekijken en/of een Doe-boekje met vragen invullen waarbij de bezoekers een algemene indruk krijgen van welke soorten walvissen er in de Noordzee leven, wat voor soort dieren het eigenlijk zijn, hoe het voedselweb in elkaar steekt en welke gevaren de dieren in het leefgebied tegenkomen. SOS Dolfijn vindt het van belang dat bezoekers inzicht krijgen in wat men zelf zou kunnen doen om het leefgebied van deze dieren en de natuur in het algemeen te beschermen.

Tabel 2 geeft een overzicht van het aantal bezoeken van het Reizende walviszieken huis aan evenementen locaties en scholen

Educatieve bezoeken met het Reizende Walvisziekenhuis	
1	10-02-2018 Zeezoogdierendag
2	25-02-2018 Nooordzeedag Helderse Vallei
3	31-03-2018 Landsschapsdag Schouwen Duiveland
4	26-05-2017 De Hollandsche Hoeve dag bij MEC De Bevelanden
5	07-06-2018 Sea First World Oceans Day 1
6	10-06-2018 Sea First World Oceans Day 2
7	24-06-2018 Aqua Zoo Leeuwarden
8	06-07-2018 Dreamnight at the Zoo in Ouwehands Dierenpark Rhenen
9	14-07-2018 Walvisweken Scheepvaart museum
10	15-07-2018 Walvisweken Scheepvaart museum
11	08-08-2018 Walvisdag Ecomare
12	12-08-2018 Beach CleanUp Tour
13	15-08-2018 Rescue Vlissingen
14	18-08-2018 Walvisweken Scheepvaart museum
15	19-08-2018 Walvisweken Scheepvaart museum
16	07-09-2018 Scholenbezoek IKC De Drieluik in Huissen

Tabel 2: Overzicht educatieve bezoeken met Het Reizende Walvisziekenhuis 2018

Bereik in 2018

De bezoekersaantallen op de evenementen liepen uiteen van enkele honderden tot een paar duizend. SOS Dolfijn kan via deze werkwijze in relatief korte tijd veel mensen op een intensieve manier bereiken. Hoewel een nauwkeurige schatting van het bereik lastig is te maken (bezoekersaantallen zijn niet altijd even duidelijk en ook niet alle bezoekers van het evenement bezoeken SOS Dolfijn), heeft SOS Dolfijn naar schatting 10.000-13.000 mensen in 2018 kennis laten maken met de stichting, het werk van de stichting en onze natuureducatie.

Foto: ©Twycer, Het Scheepvaartmuseum

Foto: ©Twycer, Het Scheepvaartmuseum

3.1.2 HET DIGITALE LESPAKKET DE WALVISWERELD DICHTBIJ

Het uitbreiden van bezoeken met Het Reizende Walvisziekenhuis zal in de toekomst beperkt zijn tot een maximum van 20-25 bezoeken per jaar. Om maatschappelijk draagvlak te creëren voor het nemen van maatregelen die walvissen en hun leefgebied in de toekomst zullen beschermen, is het nodig grotere groepen mensen te bereiken. SOS Dolfijn heeft hiervoor in 2017 de weg van de scholen gekozen. 2017 heeft in het teken gestaan van de ontwikkeling van een educatief digitaal lespakket voor basisscholen. Het digitale lespakket richt zich op leerlingen en de leerkrachten van basisscholen en sluit bovendien naadloos aan op de andere educatieve activiteiten van SOS Dolfijn. Met dit lespakket kunnen de educatieve doelstellingen van SOS Dolfijn nog beter worden bereikt. Leraren die met de leerlingen de lessen uit het lespakket volgen leren over walvisachtigen in de Noordzee, vergroten hun kennis en bewustwording over de problemen en gevaren in de Noordzee, zoals overbevissing, bijvangst, vervuiling, geluidsverstoring en klimaatverandering, leren over voedselketens, met in het bijzonder de rol van walvisachtigen, worden zich meer bewust van de relatie tussen mens en natuur en vergroten hun kennis van en ontwikkelen bewustwording over de oplossingen die kunnen bijdragen aan gezonde en veilige Noordzee.

Het lespakket is gratis voor scholen beschikbaar en wordt aangeboden via een speciaal daarvoor ingerichte website: <https://www.dewalviswerelddichtbij.nl/>

Foto: SOS Dolfijn

Foto: SOS Dolfijn

Scholen kunnen, wanneer zij gebruik maken van het digitale lespakket, ook Het Reizende Walvisziekenhuis boeken voor een bezoek aan de school. De kennis die tijdens de lessen is opgedaan kan op een speelse wijze in Het Reizende Walvisziekenhuis worden ingezet en getoetst. SOS Dolfijn denkt dat via deze weg de beide educatieve kanalen elkaar versterken.

Bereik 2018

Januari 2018 is het lespakket gelanceerd. Hiertoe zijn o.a. ruim 2500 scholen aangeschreven. Helaas heeft het er in 2018 nog niet toe geleid dat het aantal aanvragen voor Het Reizende Walvisziekenhuis voor scholen is gestegen. Daarentegen wordt er via het digitale lespakket een grote groep gebruikers bereikt. In 2018 kende de website van het digitale lespakket ruim 5000 gebruikers. Promotie van het digitale lespakket vindt plaats via Google Adwords en via de website Portalengroep.

3.1.3 WEBSITE EN SOCIALMEDIA

Via de website en verschillende platforms op social media houdt SOS Dolfijn het publiek op de hoogte van zowel de activiteiten van de stichting als ook van actualiteiten op gebied van walvissen en natuur, interessante nieuwsartikelen, onderzoeken en waarnemingen. Walvissen in en rondom het Noordzeegebied staan hierbij centraal. Met name de social media leent zich goed voor dagelijks contact met onze doelgroepen.

Via de social media uit SOS Dolfijn regelmatig boodschappen die de bezoekers attenderen op natuurproblematieken en wordt er aangegeven wat de bezoeker zelf kan doen om de natuur te beschermen. SOS Dolfijn hoopt doormiddel van het regelmatig onder de aandacht brengen van natuuronderwerpen de bezoekers van haar informatieplatforms een groter bewustzijn te geven over natuur, gevaren voor dieren in de natuur en wat de bezoeker zelf kan doen om de natuur een handje te helpen veilig en schoon te houden.

Bereik 2018

De website www.sosdolfijn.nl is in 2017 door ruim 70.000 bezoekers bezocht. De bezoekers kwamen voor het grootste deel uit Nederland. Maar ook vanuit de UK, België, Duitsland en Frankrijk werd informatie opgezocht op de website. Delen van de website zijn ook in de Duitse en Engelse taal beschikbaar. In 2018 is de website door ruim 46.000 bezoekers bezocht. Dat is een daling t.o.v. het jaar ervoor. Naar ons idee is dat o.a. gelegen in het feit dat SOS Dolfijn voorheen meer langdurige zorg aan dieren bood (waaronder opvang) waarbij zeer regelmatig updates over de situatie van de

dieren via blogs op de website met het publiek werden gedeeld. Deze pagina's bleken populair. Met het afnemen van langdurige zorg, zijn er via deze weg minder berichten met het publiek gedeeld, wat mogelijk heeft geleid tot een daling in het aantal bezoekers van de site.

Wat betreft het aantal volgers van de Facebookpagina van SOS Dolfijn, www.facebook.com/SOSDolfijn/, zien we juist een lichte stijging t.o.v. 2017. Eind 2017 lag het aantal volgers rond de 10.000, 31 december 2018 liet een totaalaantal volgers van 10990 zien.

Het berichtbereik kende een lichte daling mede veroorzaakt door de wijziging in algoritmes van het medium Facebook. In 2017 was het berichtenbereik gemiddeld 4000 per bericht, in 2018 is dit gehalveerd naar 2000 bereikte personen per bericht.

Sinds december 2016 heeft SOS Dolfijn een account op Instagram, www.instagram.com/sosdolfijn/. Eind december 2016 volgden ruim 270 personen het account en zagen wij een wekelijkse groei in het aantal volgers. Deze groei heeft zich in 2017 en 2018 voortgezet, eind december 2018 werd het account door 580 personen gevolgd. Naar ons idee is deze stijging vooral gelegen in het steeds populairder worden van dit medium.

Het Twitteraccount van SOS Dolfijn, <https://twitter.com/SOSDolfijn>, telde op 31 december 2017 1786 volgers. Onder meer bij strandingen en waarnemingen van walvissen wordt het Twitteraccount actief gevolgd door geïnteresseerden voor de actuele stand van zaken. Op 31 december 2018 telde het twitter account van SOS Dolfijn 1997 volgers. Ondanks een afname van populariteit van het medium Twitter zien we een blijvende stijging in het aantal volgers op het Twitteraccount van SOS Dolfijn. Vermoedelijk komt dit met name door de snelheid waarmee voor het publiek interessante informatie wordt gedeeld zoals bijvoorbeeld bijzondere waarnemingen langs de kust of de stranding van een walvis, dolfijn of bruinvis.

3.2 VERWACHT EDUCATIEF BEREIK VOOR 2019

Verwacht bereik voor Het Reizende Walvisziekenhuis

Vanaf de lancering in 2016 ziet de organisatie een stijgende interesse voor bezoeken van Het Reizende Walvisziekenhuis aan evenementen locaties. Aanvragen worden steeds vroeger gedaan om er zeker van te zijn dat Het Reizende Walvisziekenhuis op de locatie aanwezig kan zijn. Waar het aantal bezoeken die de organisatie met het Reizende Walvis ziekenhuis heeft afgelegd in 2016 niet boven de 5 kwam, steeg het aantal bezoeken in 2017 naar 10 en in 2018 is er 16 keer een evenement locatie bezocht. In 2018 zijn er al dermate veel aanvragen binnen gekomen voor 2019 dat er voor 2019 opnieuw een stijging van het aantal bezoeken wordt verwacht. Het maximale aantal bezoeken dat SOS Dolfijn met Het Reizende Walvisziekenhuis per seizoen kan afleggen is beperkt en zal rond de 20-25 bezoeken zijn. In 2019 zal SOS Dolfijn mogelijk tegen deze grens (20-25 bezoeken) gaan aanlopen.

De verwachting voor het totaal aantal personen dat in 2019 kan worden bereikt ligt op 12.000-15.000 afhankelijk van het bezoekersaantal van de evenementen locaties.

Verwacht bereik voor digitale lespakket

Het digitale lespakket heeft in 2018 bij een groot aantal mensen de interesse gewekt. Zoals in de vorige paragraaf al aangegeven, kende de website voor het digitale lespakket ruim 5000 gebruikers. Hoewel dit een mooi resultaat is, geeft dit cijfer niet het daadwerkelijke gebruik van het digitale lespakket weer en heeft het nog niet geleid tot een groter aantal aanvragen voor een bezoek met Het Reizende Walvisziekenhuis aan scholen.

In 2019 heeft de organisatie zich ten doel gesteld om te komen tot een bereik van 2000 leerlingen die via school de lessen uit het digitale lespakket hebben gevolgd (65-75 schoolklassen) en een stijging van het aantal bezoeken van het Reizende Walvisziekenhuis aan scholen van 1 in 2018 naar 4 in 2019.

Verwacht bereik van info overdracht via website en social media

Net als voorgaande jaren wordt er continu gewerkt aan verbetering van de eigen website en aan de toegankelijkheid waarmee informatie kan worden gewonnen via de website en social media, met doel het bereik via deze media te laten blijven stijgen.

SOS Dolfijn heeft de afgelopen 2 jaar geen beschikking gehad over een opvangcentrum, waardoor langdurige zorg in het opvangcentrum niet tot de opties behoorde. Updates en verhalen over de situatie van de dieren die de organisatie onder haar zorg heeft, zijn heel populair bij de doelgroepen die SOS Dolfijn volgen. De organisatie verwacht dat bij een snelle aanvang van de bouw van een nieuwe opvangfaciliteit en de daarmee in verbinding staande hervatting van de opvang van kleine walvisachtigen, de aantallen bezoekers en volgers van onze website en social media sterk zullen toenemen. Wanneer bouw langer op zich zal laten wachten, is de verwachting dat het aantal volgers en gebruikers zal afnemen. Een exacte schatting van de aantallen is hierbij lastig te maken.

4 WETENSCHAP

De wetenschappelijke pijler en de pijler dierzorg/noodhulpverlening zijn bij SOS Dolfijn sterk met elkaar verbonden en vrijwel niet los van elkaar te koppelen. Wetenschappelijke kennis wordt voornamelijk vergaard via de rehabilitatieprocessen van de opgevangen dieren. Tijdens het rehabilitatieproces worden continue gegevens, samples en kennis vergaard die voor de wetenschap kunnen worden ingezet. In 2017 en 2018 beschikte SOS Dolfijn niet over een geschikte opvanglocatie en heeft om die reden geen dieren kunnen opvangen.

Dat betekende voor de stichting dat ook de wetenschap op een laag pitje heeft gestaan. Vanzelfsprekend zijn alle contacten op dit gebied aangehouden en zullen alle wetenschappelijke activiteiten opnieuw opgepakt dan wel gecontinueerd worden vanaf het moment dat de stichting weer dieren gaat opvangen.

